

El retaule dels Blanquers i la «qüestió Huguet-Vergós». - III

Dèiem en el nostre anterior article (1) que en Sanpere i Miquel va crear la «Qüestió Huguet-Vergós», i que, després de crear-la, anunciava la possibilitat de què ella donés lloc, temps a venir, a la feina que ara estem fent. Això indica que en Sanpere va tenir els seus dubtes en aquell punt del seu llibre (2), la qual cosa ens ajuda a creure més encara que diguérem ja, çò és: que la tal «Qüestió Huguet-Vergós» és una simple confusió; una confusió que creiem filla del prejudici vergosista que l'autor de *Los Cuatrocentistas* portava en estudiar, dins el referit llibre, l'obra de Jaume Huguet.

Cal, doncs, analitzar la qüestió des del seu origen i seguir-la en les seves conseqüències, més enllà del llibre d'en Sanpere, i encara endinsar-nos en les complicacions que la troballa dels documents relatius al Retaule dels Blanquers com obra d'Huguet, pel P. López Zamora, hi ha vingut a afegir (3), per a anar finalment a donar compte de les clàries que a la «Qüestió» ha aportat la troballa del document que dona a Huguet el retaule del Conestable descobert pel Sr. Pallejà, Arxiver del Reial Patrimoni i Director del Museu de Santa Agueda (4).

El nostre treball, doncs, en aquest punt, es dividirà en quatre parts:

- I. Origen de la «Qüestió Huguet-Vergós»;
- II. Conseqüències de la «Qüestió»;
- III. Complicacions a la «Qüestió»;
- IV. Clàries a la «Qüestió».

I. Origen de la «Qüestió»

En la plana 30 i següents del volum II de *Los Cuatrocentistas Catalanes* diu en Sanpere, després de descriure el retaule de Sant Abdón

(1) VEGÍ'S GASETA DE LES ARTS, any II, núm. 39.

(2) SANPERE Y MIQUEL: *Los Cuatrocentistas Catalanes*, vol. II, p. 36 (Barcelona, 1906).

(3) P. LÓPEZ ZAMORA: *El autor del Retaule de los Curtidores*.—Memòria al Primer Congrés d'Art Cristià a Catalunya, celebrat l'any 1913 (inèdita).

(4) JOSEP PALLEJÀ: *Lo retaule del Conestable*, obra de Jaume Huguet (1464).—*Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, núm. 77 (octubre a desembre del 1922).

i Sant Senén de Terrassa (1) (documentat com obra de Jaume Huguet):

«Acaban aquí las tablas de los Santos Abdón y Senén, y en cuatro de ellas nos hemos encontrado delante de los tipos creados por el artista para representarlos; tipos conservados fidelísimamente en todas las situaciones y aposturas en que se han presentado. Hacemos observar este particular, no para ponderar el mérito de Huguet, sino para que resulte mucho más evidente aquel conflicto de que hemos dicho antes que ya hablaríamos.» (Conflicte Huguet-Vergós.)

(1) SANPERE: Ob. cit.

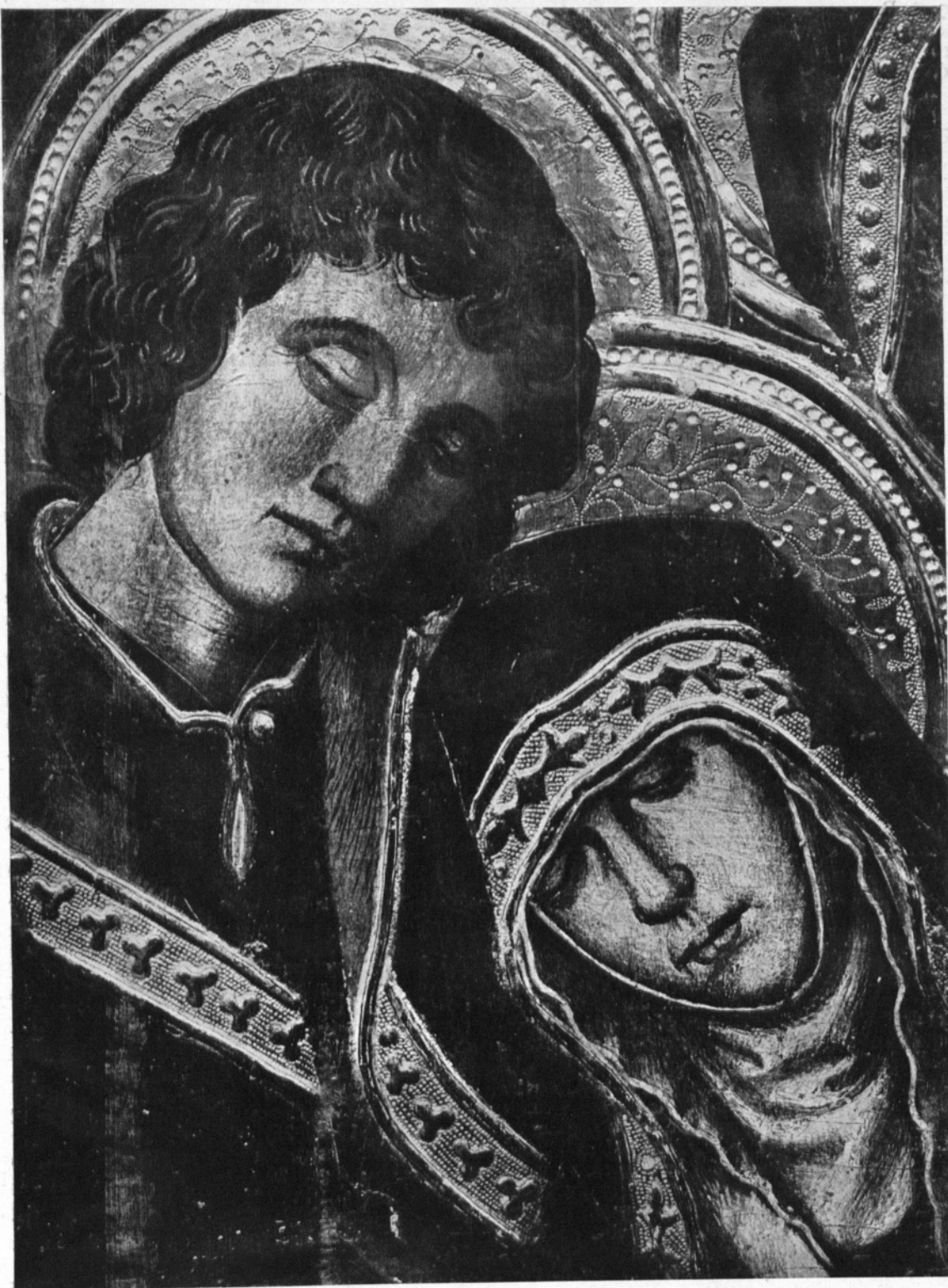

FIG. 1. — Sant Joan i la Verge Maria. — Detall de la taula del Calvari, del retaule de Granollers, obra dels Vergós, segons els documents. (Cl. Laboratori del Museu de la Ciutadella.)

«Tenemos el conflicto en el ban- cal. En éste, en la tabla del centro, están representados los santos médicos Cosme y Damián, y de éstos ha sacado nombre el retablo. En las dos tablas laterales tenemos, en la primera, el *Martirio de los Santos Médicos*; en la tercera, a los dichos *Santos Médicos*, poniendo una pierna a un enfermo a quien se le había amputado, asistidos por dos ángeles. Ahora bien: los tipos de los médicos están fielmente conservados en las tablas segunda y tercera. En cambio, en la escena de su martirio deja su semblanza mucho que de- sear, pues comparados los dos tipos, noto que en la escena del Martirio,

San Cosme (fig. 3) es más viejo, de figura cuadrada, y presenta un pómulo muy marcado, que no aparece ni en la escena quirúrgica (fig. 4) ni en la figura-retrato (fig. 5). Además, San Damián es en el martirio mucho más joven (fig. 7) que en las otras tablas (figs. 8 i 9); y en los limbos, mientras en la escena del martirio tienen dos filetes repujados, en las otras dos tablas tienen los limbos cuatro. Y en punto a su factura, los tipos de la escena del martirio son muy superiores por su mayor modelado, etc.»

«Derecho alguno a extrañarme de estas contradicciones, tratándose de cuadros de ban- cal, se dirá que no tengo, por cuanto repetidas veces he dicho que en los banales siempre se notan manos diferentes. Muy cierto; pero en el retablo de Huguet tiene este particular una grande im- portancia, porque si no son *suas las dos tablas gemelas de los Santos Médicos y la del Calva- rio*, serían de los Ver- gós.»

En primer lloc, cal dir que d'una confron- tació de les testes dels Sants Cosme i Damià, del ban- cal de Terrassa, no en resulten pas fo- namentades les diversi- tats de semblança, edat i expressió que hi veu en Sanpere. Sense el prejudici vergosista, no és fàcil que les hi ha- gués vistes. Un examen atent de l'original i de les reproduccions ad- juntes declara franca- ment i sense dubtes una mateixa tècnica per les tres taules del ban- cal i pel reste del retaule. L'argument dels dos filets o quatre filets de relleu en els nimbes, és de molt poca força

per a apaiar l'opinió de què sia aquesta taula d'una mà diversa que les altres dues. Limitades aquí les nostres aportacions en contra l'opi- nió d'en Sanpere, en aquest punt no hi volem posar res més del que deixem dit, per creure que les pro- ves fotogràfiques són suficients a demostrar que és del tot infundada la suposició de què sien obra d'un altre mestre, distint del que va pin- tar la resta del retaule.

Deixa, però, en Sanpere la seva suposició en aquest punt, i aleshores passa a analitzar la taula del Calvari del retaule de Terrassa, de la qual dubta també de que sia d'Huguet. «En efecte — diu —, tenemos en la

punta del retaule de San Abdón y San Senén la consabida tabla del Calvario. ¿Es de Huguet esta tabla? Entonces, por cuanto el Cristo (fig. 10) y María Cleofé de la misma (fig. 15), son de ver en los Calvarios de los *Retablos de los Revendedores* (figs. 11 i 16), de San Antonio Abad (figs. 12 i 17) y del Condestable (figs. 13 i 18), todos de Barcelona, estos tres retablos serían de Huguet. Pero en el Calvario del retablo de San Esteban de Granollers, tenemos el mismo Cristo (figura 14) de los retablos citados, pero no a María Cleofé.»

Aquí comença el nus que fa en Sanpere. Aquí s'inicia realment la «Questió Huguet-Vergós». En primer lloc, té raó quan diu que el Crist i la Maria Cleofé del Calvari de Terrassa (figs. 10 i 15) són iguals al Crist i Maria Cleofé del Calvari dels Revenedors (figs. 11 i 16) i al Crist i Maria Cleofé del Calvari de Sant Antoni Abat (figs. 12 i 17) i al Crist i Maria Cleofé del Calvari del Conestable (figs. 13 i 18). En efecte, la simple comparació de les testes porta a aquesta convicció; malgrat i les seves diversitats, l'examen de les obres porta a la conseqüència d'una mateixa tècnica. Així, quan en Sanpere pregunta: «Son de Huguet estas tablas?», li podem contestar que sí, i pels següents motius:

A) Perquè hi ha igualtat de tècnica, d'estil i de tipus o models.

B) Perquè aquesta igualtat ve apoiada, en part, pels documents, car de les quatre obres, dues (el retaule de Terrassa i el del Conestable) són documentades com d'Huguet.

Consti aquí que no donem als documents un valor absolut. En la part de crítica dels mateixos i al llarg d'aquest treball creiem poder demostrar que no sempre el tenen; però quan entre aquests i la tècnica de la pintura, l'estil i els tipus hi ha una perfecta coincidència, els documents, ni que no sien terminants, prenen un valor de prova indiscutible; valor que perden quan la tècnica, l'estil i els models tipus són visiblement oposats al que diu el document.

Anem, però, al fonament del dubte d'en Sanpere, quan diu que en el Calvari de Granollers «tenemos el mismo Cristo, pero no a Maria Cleofé».

Invitem als lectors a una comparança entre la testa del Crist de Granollers (fig. 14) y les de les figs. 10, 11, 12 i 13 i especialment a una comparança de major detall, fins allí on permeten les proves fotogràfiques, entre la tècnica del Crist del Retaule del Conestable (fig. 13) i la del Crist de Granollers (fig. 14); documentat com d'Huguet el primer i documentat com de Vergós el segon.

En conseqüència, de les diversitats de tècnica (corresponents a la documentació) i de les igualtats de tècnica, estil i tipus (que també hi corresponen) i de les que hem pogut establir per comparança crítica a base de les fotografies reunides, els dubtes d'en Sanpere en quedarien resolts. Serien d'Huguet els Calvaris dels retabls de Terrassa

FIG. 2.— Taula del Calvari de Granollers (Museu de la Ciutadella). Obra documentada dels Vergós. (Cl. M. de la C.)

(documentat d'Huguet) (figs. 10 i 15) del Conestable (figs. 13 i 18) (documentat d'Huguet), de Sant Antoni Abat (figs. 12 i 17) i dels Revenedors (figs. 11 i 16) i seria de Vergós el de Granollers (documentat com de Vergós) (figs. 14 i 23). Advertim encara que entre els quatre primers hi ha una perfecta semblança entre els dos tipus del Crist i Maria Cleofé, i que en el de Granollers, el propi Sanpere reconeix que la figura de Maria Cleofé no és igual. Afegim, demés, la perfecta igualtat de tema

dels fons dels quatre primers retabls (simplement picat en el de Terrassa i estofat en els tres restants), i la diversitat entre ells i el fons del de Granollers.

Avancem encara, al costat d'en Sanpere: «En cambio — diu —, en el retablo de San Esteban de Granollers (figs. 19 i 25) tenemos los mismos ladrones de los calvarios del Condestable (figs. 20 i 26), de los Revendedores (figs. 21 i 27) y de San Antonio Abad» (figs. 22 i 28).

Fem també en detall aquesta com-

parança i veurem tot seguit que la qüestió es manté allí on l'hem deixada, çò és: que són iguals de tècnica, estil i models els «ladres» dels tres segons, i únicament semblants de tipus, però diversos en la tècnica i en l'estil els «ladres» del Calvari de Granollers (figs. 19 i 25).

Així neix la «Questió Huguet-Vergós». Així arriba en Sanpere i Miquel, per una confusió en els detalls que creiem haver deixat demostrada (i d'acord, en aquest cas no s'hi tracta, amb el que els documents diuen), a la conseqüència perterbadora de ferobra d'una mateixa mà, art d'un mateix artista, dues taulles tan diverses com són el Calvari del Conestable (documentat d'Huguet) i el Calvari de Granollers (documentat de Vergós) (figs. 2 i 6).

En aquest punt voldríem deixar la part de crítica del llibre d'en Sanpere i Miquel, que ens ha calgut fer per a demostrar la inconsistència dels fonaments de les seves atribucions en el que a «Huguet-Vergós» es refereix. El rest del que diu és, en conjunt, una continuació d'aquesta confusió inicial que hem intentat destruir, i sols ens hi referirem en quant sia necessari al nostre objectiu.

II. Conseqüències de la «Questió Huguet-Vergós»

Les conseqüències immediates de la confusió d'en Sanpere són les d'atribuir als Vergós les següents obres:

I. Retaule del Conestable (avui conegut per document que correspon a Huguet).

II. Retaule de Sant Vicents de Sarrià.

III. Retaule de Sant Antoni Abat.

IV. Taula del Calvari i del martiri de Sant Abdón i Sant Senén del Retaule de Terrassa (documentat d'Huguet).

V. Retaule dels Revenedors.

VI. Taula de la Verge de la Glòria, de l'antiga Col·lecció Rius i Badia, avui a la Col·lecció Muntadas.

VII. Retaule de Sant Pere de Vilamajor.

VIII. Taula del Camí del Calvari, a la Col·lecció Carreras.

IX. Retaule de Sant Agustí, de la Confraria dels Blanquers.

I les de limitar l'obra coneguda de Jaume Huguet als següents retabls:

I. Retaule de Sant Quirce i Santa Julita, de Sant Quirce de Terrassa (avui al Museu Diocesà de Barcelona).

II. Retaule de Sant Abdón i Sant Senén, de l'església de Sant Pere de Terrassa.

III. Taula de Sant Jordi de Pedralbes (taule central de l'antiga Col·lecció Ferrer i Vidal, avui Col·lecció Derer, depositada al Museu de Chicago (Estats Units) atribuïda per Sanpere a Martorell i quatre taulles al Museu del Louvre atribuïdes per en Sanpere a Huguet.

Com es veu, les conseqüències de la «Questió Huguet-Vergós» són considerables per afectar a la part més important de la nostra pintura gòtica del segle xv i per caure dins la confusió que

FIG. 3.— Sant Cosme. Retaule dels Sants Metges, a Terrassa. (Documentat com de Jaume Huguet.) (Cl. Arxiu Mas.)

FIG. 4.— Sant Cosme. Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

FIG. 5.— Sant Cosme. Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

ella comporta, obres veritablement cabdals que reclamen una catalogació més segura que la que fins ara els hi hem pogut donar. La revisió de la «Qüestió», doncs, s'imposava, tal com indica el P. López Zamora, majorment amb motiu de venir-se a complicar extraordinàriament, com ell mateix indica (1) amb la troballa i publicació, a ell deguda, dels documents que donen a Jaume Huguet el Retaule de Sant Agustí dels Blanquers.

III. Complicacions a la «Qüestió Huguet-Vergós»

Diu en Sanpere i Miquel (2): «Tenemos, además, en el retablo de Granollers (Calvari), en la Virgen Madre (fig. 23) la propia Santa Mónica de la tabla del Retablo de los Curtidores, «San Agustín predicando» (Ilegixi's Sant Ambrós de Milà) (fig. 24).

Efectivament, en Sanpere té raó en aquest punt, segons es desprèn d'un examen de les dues figures, del seu estil i de la seva tècnica exactament igual. En aquest cas, si el retaule de Granollers és documentalment dels Vergós, la taula del retaule dels Blanquers, «Sant Ambrós predicant», és dels Vergós, com creiem en efecte que ho és, amb altres quatre.

Seguim-lo encara:

«En este cuadro (afegeix, referint-se al de Sant Ambrós predicant, del retaule dels Blanquers) tenemos sentados, de lado (figs. 29 i 31) a un caballero y a un personaje togado. Este no es sino el más joven de los Santos Médicos de Tarrasa (compari's la fig. 29 a la 9); el otro es el propio sayón del retablo de Granollers (figs. 29 i 30), todo sin contestación posible delante de las reproducciones que damos de los Calvarios citados. Y como nos consta documentalment ser cierto que los Vergós pintaron el Calvario del Retablo de Granollers, como no admitimos el empleo de unos mismos modelos por Huguet y Pablo Vergós, deberíamos admitir que éste no fué sino un plagio de Huguet, por serle posterior.»

En primer lloc, són fàcils de veure les enormes diversitats de tècnica, d'estil i d'expressió que hi ha entre la figura melancòlica i fina del Sant Damià de Terrassa (fig. 9) i el personatge togat de la taula dels Blanquers (fig. 31), «Sant Ambrós predicant». Per a deixar de banda, però, aquestes distintives de caràcter general, l'apreci de les quals pot pecar de subjectiu, indicarem algunes característiques dins l'ordre de la tècnica pictòrica, que són típiques dels Vergós i que no es troben en el Sant Damià del retaule de Terrassa. Tals són: Els ulls, amb la parpella ondulada i el llegrimal pronunciadíssim. La manera especial de dibuixar i modelar els rulls de les cabelleres, com abombollats (vegi's també fig. 1). Els llavis, carnosos i moluts, dibuixats amb energia. Al revés, en el Sant Damià de Terrassa (fig. 9) els llavis són fins i aprimats,

(1) P. LÓPEZ ZAMORA: lloc cit.
(2) SANPERE: lloc cit.

Fig. 6. — Taula del Calvari del retaule del Conestable, al Museu de Santa Àgueda. (Documentat com de Jaume Huguet.) (Cl. Arxiu Mas.)

els ulls correctament ametllats i els cabells sense rulls.

En segon lloc, constatem la identitat de tècnica, d'estil i de model entre el «caballero» del retaule dels Blanquers (fig. 29) i el saïó del retaule de Granollers (fig. 30).

Prova per aquest costat en Sanpere el seu error en creure que el Sant Damià de Terrassa i, amb ell, part del dit retaule (documentat com d'Huguet) és de Vergós; i prova el nostre judici el seu encert en creure que el «Caballero» de la taula dels Blanquers «Sant Ambrós predicant» és dels Vergós, a base de la identitat d'aquesta figura (fig. 29) amb la del saïó del Calvari de Granollers (fig. 30).

En conseqüència, a judici nostre, l'atribució del Retaule de Sant Agustí dels Blanquers als Vergós és fonamentada en cinc de les sis taules, i de totes les atribucions que havia fet l'autor de *Los Cuatrocientistas*, era aquesta sens dubte la que tenia, des del punt de vista crític, un major fonament.

Però heu's aquí que apareixen els documents descoberts pel P. López Zamora (1) i per ells venim en coneixement de què el pintor Jaume Huguet firma rebuts i escriptures amb els Blanquers per la pintura del retaule de Sant Agustí, i la qüestió

(1) P. LÓPEZ ZAMORA: lloc cit.

Huguet-Vergós «sube de punto», com diu el P. López Zamora, de manera que d'acceptar a ulls clucs el què es podria despendre dels documents, çò és, que el retaule dels Blanquers era d'Huguet, ens trobaríem amb que serien d'un mateix artista obres de tan diversa tècnica i estil com el retaule del Conestable (documentat com d'Huguet) (figures 6, 13, 18, 20 i 26) i cinc de les sis taules de retaule (figs. 29 i 31) dels Blanquers (també documentat com d'Huguet), i serien d'artistes diversos obres tan iguals en la tècnica i l'estil i exactes en alguns dels seus tipus com el retaule de Granollers (documentat com dels Vergós) (figs. 1, 2, 14, 19, 23, 25 i 30) i cinc de les sis taules del de Sant Agustí dels Blanquers que els documents donen a Jaume Huguet (figs. 24, 29 i 31). Vegin-se els detalls de les obres esmentades i comparin-se a fi de que es vegi a quines conseqüències ens portaria l'acceptació dels documents sense el control de la crítica, i com una prova documental, sense una concordància amb la prova crítica, l'única cosa que demostra no és que tal retaule sia de tal autor, sinó que hi ha latent una qüestió a estudiar, o una confusió a aclarir.

Heu's aquí, doncs, demostrat com l'excessiu respecte als documents ens ha permès, des de l'any 1913 al 1926, considerar obra de Jaume Huguet una obra que en molts de sos punts i en la majoria de les seves taules és igual al retaule de Granollers que els documents donen als Vergós. Heu's aquí encara els documents donant nom d'artistes diversos a obres iguals, i obres iguals a artistes diversos. Heu's aquí demostrant-se la necessitat d'examinar atentament les obres i d'obrir la porta als dubtes que els documents generalment plategen; i d'atendre a la forma del treball en col·laboració, practicada en els obradors dels retaulers medievals, i de pensar que l'expressió íntima de la personalitat d'un artista és en l'obra d'art i no en la signatura d'un document notarial, i que una investigació sobre coses d'art, sense més armes que l'instrument documental, renunciant a l'ús dels instruments cada dia més perfectes de la crítica, el que guanya en precaucions ho perd en possibilitats i es converteix a la llarga en una simple tasca d'ordenació de dades mortes, dubtosa i insuficient per a construir la vera història de l'art, que és alguna cosa més que una llista de documents.

Entenent-ho així, el P. López Zamora, després d'haver-nos donat

documentalment el nom d'Huguet com el de l'autor del retaule de Sant Agustí dels Blanquers, demana la revisió de la «Cuestión Huguet-Vergós», l'examen i la comparació de les obres atribuïdes a un i altre mestre, i dubta, com nosaltres, de què totes les taules dels Blanquers sien de l'autor que signa el document; document que, tot i constituir una aportació meritíssima i de cabdal importància, venia per això mateix a complicar ben seriosament la «Qüestió Huguet-Vergós».

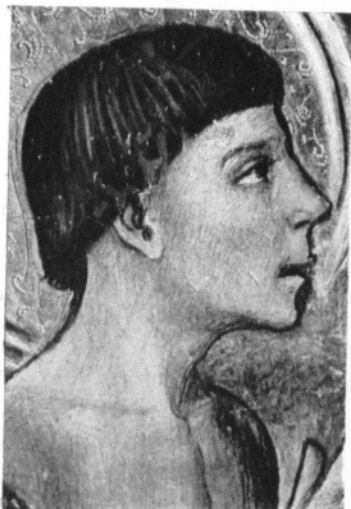

Fig. 7. — Sant Damià. — Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 8. — Sant Damià. — Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 9. — Sant Damià. — Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 10. — Crist del retaule dels Sants Metges de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 11. — Crist del Retaule dels Revenedors. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 12. — Crist del Retaule de Sant Antoni Abat, destruït per l'incendi durant la Setmana Tràgica. (No existeixen millors clixés.) (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 13. — Crist del Retaule del Conestable. (Cl. Arxiu Mas.)

IV. Clarícies a la «Questió Huguet-Vergós»

En el número 77 (octubre-desembre de 1922) del *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona* en Josep Pallejà publicà un treball (1) donant a conèixer el document de la Batllia Reial pel qual en 1464 s'ordena el pagament de varies quantitats per «las cosas necessarias a la Capella et altres del Palau major, i entre elles «CCC solidos» an Jachme Huguet, qui pinte lo retaule».

Les coincidències de tècnica i d'estil entre el retaule de Sant Abdon i Sant Senén de Terrassa (documentat com d'Huguet) i el retaule del Conestable tenen una corroboració documental del major valor, i la qüestió Huguet-Vergós s'aclareix sobtadament, i al costat dels dos retaules coincidents en la tècnica, en l'estil i en la documentació hi podem arrangerar tots aquells que per la tècnica i l'estil hi poden correspondre.

Es pot constituir, doncs, mal sia d'una manera prèvia, entorn d'aquests dos retaules de Terrassa i del Conestable, un nucli d'obres important que es classifiquen pels seus estil i tècnica com d'Huguet. Les llistes de les obres que en Sanpere atribuïa als Vergós disminueixen en més de dos terços i passen a augmentar la llista de les atribuïdes a Huguet. Noves taules conegudes posteriorment al llibre d'en Sanpere s'agrupen, pels seus caràcters artístics, ja amb Huguet, ja amb Vergós, i resta sols el problema, la «Questió»

(1) JOSEP PALLEJÀ: Vegi's nota 4.

Fig. 14. — Crist del Retaule de Granollers. (Cl. M. de la C.)

del retaule de Sant Agustí dels Blanquers, que els documents donen a Jaume Huguet, pertorbant el nou or-

dre, ja que les taules dels Blanquers, pels seus caràcters artístics, s'arreglaren una d'elles («La Consagració

de Sant Agustí) al grup Huguet, i les cinc restants al grup Vergós.

Heu's aquí les clarícies que a la «Questió Huguet-Vergós» ha permès en part establir el document publicat pel nostre distingit amic i confrare en Josep Pallejà. Manquen ara les proves i les bases en què es funda aquesta agrupació de les obres d'Huguet i de Vergós que hem tractat d'establir entorn els retaules coincidents per la tècnica, l'estil i la documentació. Mancarà ara exposar l'anàlisi i establir la distinció de les característiques que en la tècnica i en l'estil presenten els dos artistes en aquells retaules que hem senyalat com bàsics, per a empendre, finalment, la catalogació metòdica de l'obra atribuïda als dos mestres; per a saber, en fi, «fins on poden saber» les nostres coneixences actuals, çò que és de l'Huguet i çò que és dels Vergós.

Això és el que intentarem fer en successius articles.

JOAQUIM FOLCH I TORRES.

LES EXPOSICIONS

Saló Parés.—Pintures de Laporta Astort. — El pintor Laporta Astort, presenta en aquesta exposició un avenç considerable en la seva carrera artística, que és degut sens dubte a la seva activitat d'estudis, d'un art apostat per a el seu temperament. Dins la tònica del just medi, Laporta Astort diu coses interessants amb els pinzells, i tant el seu dibuix més cenyit cada dia, com el seu color, animat de veritat artística, fan de

Fig. 15. — Maria Cleofè.—Retaule de Terrassa. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 16. — Maria Cleofè.—Retaule dels Revenedors. (Cl. Vidal Ventosa.)

Fig. 17. — Maria Cleofè.—Retaule de Sant Antoni. (Cl. Arxiu Mas.)

Fig. 18. — Maria Cleofè.—Retaule del Conestable. (Cl. Arxiu Mas.)

FIG. 19. — El mal lladre. — Retaule de Granollers. (Cl. M. de la C.)

la seva pintura una cosa estimable dins el nostre moviment artístic.

Pintures de Mn. Josep Garriga. — La col·lecció de pintures que ha exhibit Mn. Garriga a can Parés, revelen indubtablement un temperament dotat per la pintura, al qual sobra potser un xic la nosa de les coses apreses i manca l'esforç d'encarar-se amb la realitat per a dir la seva veritat objectiva. Un temps d'exercici d'aquesta mena, excloent de les teles els propòsits de que fessin bonic i Mn. Garriga trobarà el seu camí, que és el camí que el portarà al triomf del seu art, ple de substàncies, tals com les que poden apreciar-se en la seva tela «Roba estesa». Ella sola és suficient per a afirmar que en Mossèn Garriga hi ha un pintor, i un pintor del qual (sense vans elogis), tenim dret a esperar-ne bones coses.

Una escultura de Borrell Nicolau. — El notable escultor Borrell Nicolau, ha tingut exposada a can Parés, una seva obra, un marbre: testa femenina, de tipus característic en les obres de l'artista, on campa tot-hora l'alta melangia del romanticisme antic. Considerem aquest marbre d'en Borrell com una de les obres millors de l'artista.

Pintures de Flors de la senyora A. Farreras. — La coneguda pintora de flors Sra. Farreras ha exposat una col·lecció de les seves obres, prou conegudes del públic barceloní, per a que calgui aquí indicar de quina mena i quines són les condicions del seu art, admirat per un públic nombrós i fidel, que estima la seva producció.

FIG. 20. — El mal lladre. — Retaule del Conestable. (Cl. Arxiu Mas.)

Ceràmiques d'en Guardiola. — Lloem en el ceramista Guardiola, abans que tot, la seva perseverància en l'esforç que volen les tècniques rebeques del seu ofici, i lloem també els triomfs que ha aconseguit amb les seves ceràmiques que merescueren les honors del premi a l'Exposició

FIG. 23. — Maria Cleofè. — Retaule de Granollers. (Cl. M. de la C.)

d'Arts Decoratives de París i un èxit de públic indiscutible.

L'estil de les decoracions del ceramista Guardiola, potser no s'avé al concepte que ha informat tota la moderna ceràmica catalana, que, iniciada en un sentit de restauració, va anar a inspirar-se en els vells tipus de la faiança popular catalana dels segles XVII i XVIII.

Cal dir, però, que en la nostra pro-

FIG. 21. — El mal lladre. — Retaule dels Revenedors. (Cl. Vidal Ventosa.)

ducció antiga, poca cosa hi podem anar a cercar en quant a tècniques. Elles són les més simples de l'ofici, i és fàcil reeixir en aquestes imitacions del nostre antic, que tenen complicacions escasses.

En Guardiola és indubtable que volia fugir d'això. El seu ornamen-

FIG. 24. — Santa Mònica. — Retaule dels Blanquers. (Cl. Arxiu Mas.)

tisme, complex, si una hora s'inspira en les faiances d'Urbino, ben aviat tombà cap a un estil modern, o millor diríem de tipus modernista, un xic fora de la moda d'ara, i bé que la moda no vol dir valor en coses d'art, aquest fet ha classificat al ceramista Guardiola un xic fora del moviment de restauració de l'art ceràmic a Catalunya. Així i tot, en Guardiola, com a ceramista,

FIG. 22. — El mal lladre. — Retaule de Sant Antoni. (Cl. Arxiu Mas.)

ha tingut més ambicions que els altres, llevat d'en Quer, que demés de les altes ambicions que, procedint del seu coneixement de totes les tècniques més complicades, tenia el domini d'elles.

Les ceràmiques d'en Guardiola tenen, però, el mèrit indiscutible de voler fugir de les tècniques bastes i primàries de la nostra ceràmica popular i plantejar-se complicacions d'ofici, reeixides en molts casos, on barreja tècniques diverses en una mateixa peça, logrant èxits meritíssims en els reflexes metàl·lics.

L'esforç d'aquest artista doncs, mereix tots els respectes i els seus productes, generalment, l'estima, que el públic de molt temps li ha concedit.

Pintures de Josep Camins. — Invariable aquest artista, cada any presenta, com enguany, a can Parés, una sèrie de pintures a l'oli i aquarel·les, sobre temes de flors i de jardins. La seva tècnica curosa i freda, te *amateurs*, sens dubte, als quals va dedicada l'exposició, que representa un esforç indiscutible de treball, majorment si es té en compte que l'activitat del pintor Camins, és repartida entre la pintura de caballet, la il·lustració del llibre i l'ensenyament.

Voris de Francesc Carulla. — En una de les vitrines centrals de can Parés, exposa l'escultor Carulla una sèrie de voris tallats, sobre els quals, el mateix que sobre l'autor, fa el següent comentari el nostre amic i Director de la GASETA DE LES ARTS en J. Folch i Torres.

«En Carulla s'ha sentit inclinat cap a la talla del vori, per un delicat

FIG. 25. — Dimas el bon lladre. — Retaule de Granollers. (Cl. M. de la C.)

FIG. 26. — Dimas. — Retaule del Conestable. (Cl. Arxiu Mas.)

FIG. 27. — Dimas. — Retaule dels Revenedors. (Cl. Vidal Ventosa.)

FIG. 28. — Dimas. — Retaule de Sant Antoni Abat. (Cl. Arxiu Mas.)

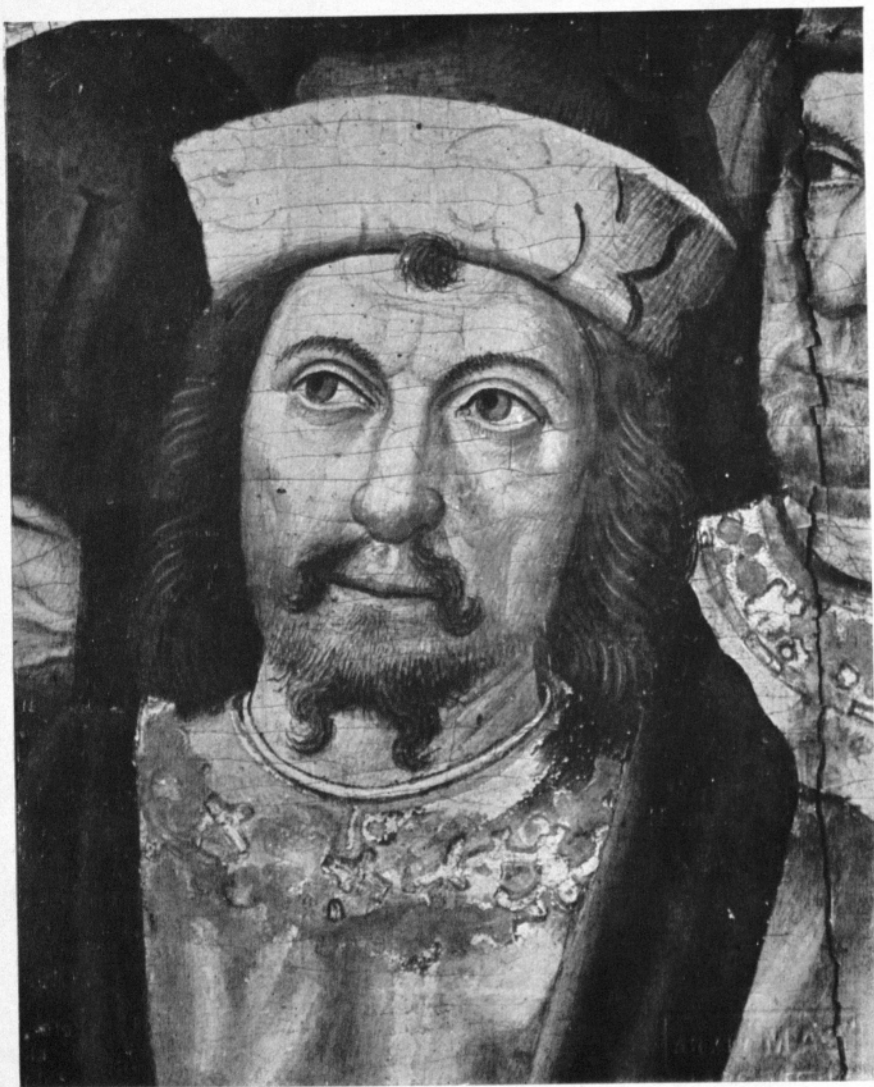

FIG. 29. — Personatge escoltant Sant Ambrós. — Retaule dels Blanquers. (Cl. Arxiu Mas.)

FIG. 30. — Saió en el Calvari. — Retaule de Granollers. (Cl. M. de la C.)

amor a la matèria. Aquesta matèria es deixa tallar dolçament, quan l'eina és ben portada i resisteix els més minúscols trinxaments de superfície, sense cedir a les més intrincades intervencions del cisell, que hi broda filigranes. Veritables filigranes són les que en Carulla ens dona amb els voris unes vegades, i en altres, dirieu que, nonobstant i la minuciositat de les obres aquestes, conserven la grandesa i la robustesa, defugint migradeses que tothora farien mal als ulls. Així, l'artista compon belles plaquetes amb una claretat encisadora i harmònica, i si el veieu un moment brodar amb l'eina les imatges d'un tema arbitrari, on la fantasia és la única exigència de l'artista, en altres ocasions i amb igual vigoria, treballa subjecte a les obligades subjeccions de semblança que són necessàries al retrat.»

Sala de «El Camerín».—*Escultures de Tarrach.*—Aquest jove artista, mal sia emportat pels corrents de la moda, revela una profunda sensibilitat d'escultor, malgrat i les indecisions juvenils que en l'art de l'escultura sols desapareixen després d'anys de treball constant i dur. D'ell poden esperar-se bones coses, perquè es revela, demés d'un escultor, com ja hem dit, un esperit viu i atent a les veritats de l'art que van per sota i més endins dels corrents de la moda.

La Pinacoteca.—L'il·lustrador Myrbech, alemany d'origen, ha exposat una sèrie d'aquarel·les de costums catalanes, d'una gran perfecció tècnica, mirant sobretot el pintoresc de les escenes.

Galeria Arts.—A les Galeries Arts, del carrer de Salmeron, el jove

pintor En Fidel Riera ha exposat una sèrie de pintures plenes d'interès i riques de substància pictò-

rica. Les seves natures mortes, especialment, i les seves flors revelen un pintor veritable que va endins de

les coses, defugint el banal per a dir l'encant de les realitats que se li posen davant dels ulls.

Més que una prometença, Fidel Riera és, en algunes de les seves obres, un fruit madur i substanciós amb el qual cal comptar dins el nostre moviment artístic.

Galeria Areñas.—*Pintures d'Anton Farré.*—Aquest notable paisatgista exposa una sèrie de pintures que afirmen els prestigis que dins la tendència del just medi aconseguí en la seva darrera exposició. Algunes notes de París canvien els seus escenaris acostumats, i la seva paleta sobtadament es fa crua, lluny de les veladures potser farinoses de les seves teles anteriors. La cruesa d'aquestes notes franceses potser desbarassarà de boires els paisatges d'en Farré, on hi ha excel·lències de dibuix i d'aire que pocs han dit com ell, entre els joves paisatgistes catalans, i per les quals el seu prestigi de pintor ha quedat ben sentat.

Galeria Dalmau.—*Exposició Jujol (arquitecte), Martorell (escultor) i Castellarnau (dibuixant).*—L'arquitecte Jujol és indiscutiblement un dels nostres artistes més inspirat, un dels dibuixants de més fibra i sens dubte un gran colorista. La seva arquitectura potser es ressent d'ésser més una pintura que una construcció. Les superfícies i els materials juguen amb l'espai a jocs imprevistos i rars, però inspirats i emocionats sempre, i una arquitectura emocionada com la d'ell potser no està en el lloc de l'arquitectura, que, més que ésser emocionada ella, ha de produir l'emoió en qui la mira.

Aquest és un modest punt de vista que ens ha suggerit l'exposició Jujol i que apuntem aquí, lluny de

FIG. 31. — Personatge tocat escoltant Sant Ambrós. — Retaule dels Blanquers. (Cl. Arxiu Mas.)

creure que haguem posat al descobert la personalitat complexa d'aquest arborat creador de formes, esperit ple d'ideals i agosarat constructor de fantasies habitables. Tot-hora el seu nom i el seu art ens ha merescut el més gran respecte, i el problema que aquests romàntics de l'arquitectura (com són ell i Mestre Gaudí) plantegen, és d'aquells que no es resoldrà mai, perquè qui l'embesteix amb la raó es queda prè, ell i raó, pels encants d'aquesta bellesa que han creada.

L'escultor Martorell és un escultor veritable, al nostre judici, malgrat les incertituds juvenils. La testa en bronze certifica el que diem, i el seu marbre premiat a París diu que, demés del sentit de la plàstica, aquest artista té la suau delicadesa de percepció que el fa apte per a copsar els matisos delicats de la vida que s'agita tothora dins d'una forma.

Castellarnau és un dibuixant discret, d'aspectes de la nostra vella Barcelona, que expressa amb sinceritat i modèstia i amb inusitada exactitud de caràcter.

Pintures de Soler Diffent. — Després d'uns anys d'impressionisme i de post-impressionisme, apareix en l'escenari de l'art la «manera freda». Soler Diffent és dels que hi pinten. L'adopció d'un sistema no és mai, en el cas d'un ver artista com és en Soler Diffent, un partit

GASETA DE LES ARTS

EDITORIAL POLÍGLOTA. — Petritxol, 8. — BARCELONA
Apareix quinzenalment

Subscripció: Barcelona..... 2 ptes. al mes
Península i Amèrica 30 » l'any
Altres països..... 36 » »
Número solt: De l'any corrent Ptes. 1'25 anterior » 2

prés, sinó un resultat, i, en el fons, una qüestió de temperament i prou. Saber si és millor la «manera freda» que l'altra, no és cosa que interessi. El que interessa és sentir la vida a través les coses descrites per aquests descriptivistes del pinzell com és Soler Diffent. I la vida hi és. Sovint el que manquen són les qualitats, car el minuciosisme pren la visió dels conjunts, no menys veritable que la dels detalls. Però l'art va allà on vol, i si vol anar als detalls, a nosaltres ens és igual, perquè l'art a tot arreu on és, és art, i la pintura de Soler Diffent té aquesta condició, que és tot el millor que pot dir-se d'una obra d'art.

Galeria Laietanes. — Paisatges del pintor Tarruella. — El pintor Tarruella exposa una sèrie de notes i teles sobre temes de paisatge. Un gran pas observem en aquest artista d'ençà de la seva darrera exposició a les Galeries Arenas. La seva pintura ha guanyat en tendresa i emoció. El seu color flueix inspirat, i en algunes notes diu harmonies plenes del més gran encís, que diria's

es perden en engrandir-se el tamany de les seves obres, com si en el major espai de la tela les substàncies riquíssimes de la nota, feta en plena emoció, es diluïssin.

Segur que en Tarruella farà, en un pròxim avenir, el miracle de donar-nos en els seus grans quadres l'emoció i la vida d'aquestes petites notes tan sucoses i vives que ara exposa.

Aquarel·les de J. Valls Clusas. — Un perfecte domini de la tècnica i una gràcia distingida en l'escull dels temes fan de l'exposició de J. Valls un espectacle interessant. Algunes notes a l'oli, no tan reeixides com les aquarel·les, ens diuen que, si s'ho proposa, aquest artista aconseguirà el domini de la tècnica de la pintura en pasta i dirà coses tan interessants amb l'una com amb l'altra.

Pintures i dibuixos d'Elisabeth Ringer. — Aquesta pintora exposa una sèrie de pintures i dibuixos sobre temes de paisatge i costums de Mallorca. La distingida artista, hongaresa d'origen, s'ha sentit atreta

pels escenaris de l'illa d'Or, i d'ella ens en dona la seva visió personal.

Galeria Malméd. — Aquarel·les i dibuixos de Llorenç Brunet. — Aquest popular dibuixant i aquarel·lista exposa a les Galeries Malméd una sèrie d'aquarel·les i dibuixos d'aspectes de la Catalunya pintoresca i especialment de l'Empordà.

Diu amb traça l'encís rural de les nostres masies i el rovell de les pedres centenàries dels vells castells, així com l'encant de les viles i els pobles del nostre país.

L'exposició Brunet, molt ben rebuda pel nostre públic, manté els prestigis aconseguits pel popular dibuixant de temes pintorescos.

El Tresor Artístic de Catalunya

SORTIRÀ AVIAT
EL SEGON QUADERN

Els antics vidres
catalans esmaltats

GUIA DE LES ARTS I DELS ARTISTES

Pintors

BAIXERAS, Dionís CASP, 46.
BENET, RAFAEL MUNTANER, 1, 2.º, 1.ª
BIOSCA, JOAQUIM DIPUTACIÓ, 310.
CABANYES, A. DE VILANOVA I GELTRÚ.
CAMINS, JOSEP MALLORCA, 282.
CAPMANY, RAMON ESCUDELLERS, 8, TALLER.
CARLES, D. CASP, 56.
COLOM, JOAN CLARÍS, 99.
DURAN CAMPS, R. DIAGONAL, 335, TALLER.
ESPINAL, M. A. PROVENÇA, 362.
FERRATER, ANTONI DE TRAVESSERA, 120, S. G.
JUNYENT, OLAGUER Bonavista, 22.
MALLOL, IGNASI P. CLARÀ.—OLOT.
MAS I FONDEVILA, A. CLARÍS, 30, 3.ª
MASVILA, F. Pg. S. JOAN, 133, ESTUDI
MEIFREN, ELISEU Balmes, 67, 3.ª, 2.ª
MESTRES, FÉLIX DIPUTACIÓ, 289, 1.ª
RAURICH, NICOLAU BARCELONA, 24 (SARRIÀ)
RICART, E. C. VILANOVA I GELTRÚ.
RINCON, VICENTS PETRITXOL, 14.
VAYREDA, FRANCESC P. VAYREDA, 4.—OLOT.

Pintors de retauls

SABATÉ PASTOR, BON.ª PLAÇA LETAMENDI, 34.

Diapositives d'art per a projecció

COL·LECCIONS AESLA... ALDANA, 3, ENT.

Dibuixant de publicitat

VALENTINES, ISIDRE... R. castellar, 22 TARRAGONA.

Dibuixants il·lustradors

JUNCEDA, JOAN G. MALLORCA, 259, 2.º, 1.ª

Dibuixants-pintors

CARDUNETS, ALEXANDRE. DIPUTACIÓ, 235, 2.º, 1.ª

Dibuixants-decoradors

ALEMANY, RAFAEL SANT DOMINGO, 4, (SANT CUGAT DEL VALLÈS.)

Escultors

CLARASÓ, ENRIC GRANADOS, TORRA SANT FRANCESC (SARRIÀ).
FUXÀ, MANUEL ARAGÓ, 329.
LLIMONA, JOSEP DIAGONAL, 410.
MARE, FREDERIC MALLORCA, 184, INTERIOR
MARTORELL, SALVADOR ENRIC GRANADOS, 120.
OTERO, JAUME ARAGÓ, 329.
VILADOMAT I MASSANES, JOSEP SARDANYOLA.

Decoració

LENA, S. A. PL. ANTONI LOPEZ, 15, 3.ª, 2.ª

Decoradors

BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).
CASA «ARTS» SALMERON, 6 i 8.
LLONGUERAS, JAUME .. RDA. S. PERE, 36, 3.ª, 1.ª
MARCO, SANTIAGO ARAGÓ, 280.
PALAU, JOSEP MALLORCA, 313.
PARCERISAS I C.ª E. GRANADOS, 90
RIGOL, RAMON ROSSELLÓ, 168.

Decoradors en guix

ÁVILA, JACINTO..... PASSEIG DE ST. JOAN, 73.

Projectistes de jardins

LLIMONA I BENET, RAFAEL Balmes, 19, 2.º, 2.ª
RIGOL ARTUR PL. TETUÁN, 18, TENDA.

Acadèmies de dibuix i pintura

BAIXAS PL. 1, 1.ª

Llibreries d'art

EDITORIAL POLÍGLOTA PETRITXOL, 8.

Editors de llibres d'art

EDITORIAL MUNTANO-
LA, S. A. PL. CATALUNYA, 9.

Reportatges d'art

SERRA, FRANCESC SALMERON, 156, 2.º

Efectes de dibuix i pintura

TEXIDOR, MODEST RBLA. CATALUNYA, 89.
TEXIDOR, VÍDUA E. ... RONDA SANT PERE, 16.

Antiquaris

COSTACARVAJAL CALL, 28, PRAL.
ESCLASANS, MARIA PIETAT, 10 DAR.ª CATED.
GALERIA MONTLLOR ... FRENERIA, 5.ª »
QUER FARRÉS, FR.ª ... PALLA, 27.
VALENCIANO, J. CORRÍBIA, 2.

Catifes (Manufactura)

AYMAT, TOMÀS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).
GALÍ, F. (Agent de A. Tronc. París) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª

Ceràmica d'art

GUARDIOLA, JOSEP MOZART, 6, 1.ª, 2.ª

Construcció i decoració

BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª. STA. ELENA, 4 i 6.

Constructors d'obres

OLIVA MALLOL RDA. S. PERE, 48, 2.º, 2.ª
CONSTRUCCIONS TEKTON. VIA LAIETANA, 40, ENT.

Ebenistes

BUSQUETS, JOAN P. GRÀCIA, 36.
HOMAR, G. CANUDA, 4.
ORRI, FREDERIC ARIBAU, 226.
REIG I BERNET, LLUÍS .. ENRIC GRANADOS, 21.
VAYREDA, RAIMOND... BORRELL I DIPUTACIÓ, 111

Escultors decoradors

SOLER, FRANCESC ARIBAU, 224 INTERIOR.

Escultura religiosa

CAMPS ARNAU, J. M.ª .. MONTSENY, 77 (GRÀCIA).

Fusteries artístiques

CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121.
TARRAGÓ, ENRIC CONSELL DE CENT, 283.

Galeria d'exposicions

ARENAS CORTS, 670.
GALERIES DALMAU... P. GRÀCIA, 62.
GALERIES LAIETANES. CORTS, 613.
MALMEDE, L. P. GRÀCIA, 68.
PINACOTECA, LA CORTS, 644.
SALA PARÉS (MARAGALL) PETRITXOL, 8

Joiers

SUNYER, R. CORTS, 660.

Lacador

BRACONS, LLUÍS FOLGAROLAS, 46 S. G.

Làmpares

BIOSCA I BOTEY RBLA. CATALUNYA, 129.

Metalls d'art

BIOSCA I BOTEY RBLA. CATALUNYA, 129.
CORBERÓ, PERE ARIBAU, 103.

Miralls

CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LÀURIA, 9.

Mobles moderns

BADRINAS, A. NEPTÚ, 2 (GRÀCIA).

Papers pintats

GUASCH, FILL DE JOSEP. RAURICH, 8.
SÀLVIA, FILLS DE SALV... PORTAL DE L'ÀNGEL, 4

Parquets (fàbriques)

BASTÚS, QUERALTÓ I C.ª SANTA ELENA, 4 i 6
CASAS, VÍDUA DE F. ... DIPUTACIÓ, 119-121.

Pedra artificial

MINGUELL, JOAN PARÍS, 209.

Pintors decoradors

CASALS PEYPOCH, J. ROGER DE FLOR, 164.
COROMINAS, MANUEL... ASTÚRIES, 14 (GRÀCIA).
TOLOSA, AURELI PL. LETAMENDI, 29.
TRUJOLS BLEY, JOAN .. SANT GERVAZI, 14 (S. G.)

Plateries d'art

JENSEN, GEORG..... PASSEIG DE GRÀCIA, 90

Reproduccions artístiques

BECHINI, GABRIEL..... ROGER DE FLOR, 162.
PRIU, TOMÀS CONSELL DE CENT, 368.
RENART, J. DIPUTACIÓ, 271.

Tapisseries

BLANCO BAÑERES, H. ... CALL, 21.
GALÍ, F. (Agent de A. Tronc. París) P. DE GRÀCIA, 59, ENT., 2.ª

Tapissers

GILABERT, JOSEP PASSEIG DE GRÀCIA, 114
LLOSA, PERFECTE Balmes, 128, TENDA.

Tapissos (Manufactura)

AYMAT, TOMÀS RIUS I TAULET, 21 (SANT CUGAT DEL VALLÈS).

Vidres d'art

CAMALÓ, SUCCESSORS DE. LÀURIA, 9.
GRANELL I C.ª ENRIC GRANADOS, 46.
RIGALT, BULBENA I C.ª CASANOVA, 32.

SILLÓ DE REPÓS

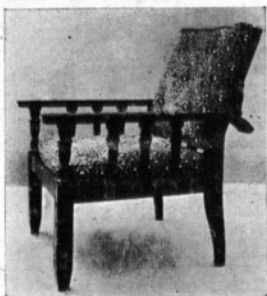
POT GRADUAR-SE A QUATRE POSICIONS
DIFERENTS AVENTATJA EN CONFORT
I EN ECONOMIA AL SILLÓ AJUSTABLE DE
FABRICACIÓ ANGLESA

Model A. Model B.
Tapissat amb molles Amb coixins de miraguano

A. BADRINAS

Neptú, 2 (G.)

BARCELONA

Historia del Arteper **J. Pijoan** (segona edició)

Aquesta obra que es pot dir la millor i més completa dintre del seu estil, inclou tots els descobriments moderns en Història, Arqueologia i Crítica, té tres volums, que tracten respectivament, dels pobles primitius, de l'edat mitjana, del renaixement i fins a l'art modern. És una obra molt profitosa per a tots aquells que desitgin ampliar sa cultura artística.

SALVAT EDITORES, S. A. 41, Carrer de Mallorca, 49
BARCELONA

**ANTIGUITATS
D'ART**

Call 28 PRAL.
(CARRER FERNANDO)
(PLAÇA ST. JAUME)

BARCELONA

**FILL DE
MIQUEL
MATEU**

FERROS, ACERS, MAQUINÀRIA
BARCELONA, VALENCIA, BILBAO, MADRID, NEW-YORK

BRONZES D'ART
FERRETERIA I METALLS PER A OBRES
LÀMPARES
INSTAL·LACIONS AIGUA I GAS

BIOSCA & BOTEY, S. L.

VENDES: TALLERS:
Rambla Catalunya, 129 Roger de Flor, 189
Telèfon 1228 G. Telèfon 1005 G.

**TAPISSERIA
DE
PERFECTE LLOSA**

ESPECIALITAT EN
SILLONS CAPITON-
NÉ FORRATS DE
PELL, TRANSPA-
RENTS OPACS PER
A SUPRIMIR ELS
PORTICONS. ESTA-
PISSEN PARETS I
TOTA CLASSE DE
SILLERIES CON-
FECCIÓ DE CORTI-
NATJES I FUNDES.

Balmes, 128 Telèfon 1058 G.
(junt a Rosselló) BARCELONA

LONES, LONETES, LLANETES
I ALTRES TEIXITS
TOLDOS, VELAM, BANDERES
I SIMILARS
TENDES DE CAMPANYA
DE DIFERENTS MODELS
CONFECCIÓ DE TOTA CLASSE
DE TREBALLS DEL RAM

G. ESTAPÉ

PASSEIG DE SANT JOAN, NÚM. 8
TELÈF. 203 - S. P.
BARCELONA

Construccions · Mobiliari
DECORACIÓ

Parcerisas i C.ª

— Fusteria mecànica —
Fàbrica de parquet-duela

Enric Granados, 90 Telèf. 2570 A.

LA PINACOTECA
GASPÀ ESMATJES

MARCS I GRAVATS
EXPOSICIONS PERMANENTS

Corts, 644 (entre P. Gràcia i Claris). Telèfon 5045 A.
BARCELONA

LA BASÍLICA

COMPRA I VENDA
DE
Antiguitats :
: Exposicions

Pietat, 6 Basilio Nebot
BARCELONA

EXPOSICIÓ
Compra i Venda d'Antiguitats

J. Valenciano

Corribia, 2, pral. (Cant. Pl. Nova)
BARCELONA

R. SVNYER

JOIER

TEL. 813-S. P. GRANVIA, 660

BARCELONA

CASA FUNDADA L'ANY 1835

Art · Marcs
Presents

Sala Parés

Petritxol, 5 Telèf. 3523 A.

G. Homar

Mobles
Làmpares
Decoració
Antiguitats

Canuda, 4 BARCELONA

ANTIGA CASA A. OLIVA
FUNDADA EN 1885

T. Priu Mariné

Taller de daurats · Altars · Imatges
Decoració i reproducció en pasta
d'objectes d'art antic i modern
Casa especial per a la restauració
de retaules antics

Consell de Cent, 368 TELÈF. 2002 S. P.
(entre Bruch i Girona) BARCELONA

Oliva Mallol

Constructor d'obres

DESPATX:
RONDA SANT PERE, 48, 2.ª, 2.ª
TELÈF. 1620 S. P.

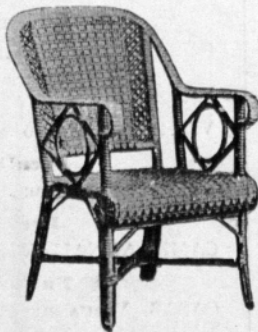
MAGATZEM: PORTAL NOU, 52
BARCELONA

JOAN BUSQUETS

Casa fundada l'any 1840

MOBLES ARTÍSTICS DECORACIÓ
OBJECTES PER A PRESENT

Exposició, Despatx i Tallers:
Passeig de Gràcia, 36 - Tel. 5314 A. - Barcelona

**MOBLES ARTÍSTICS
DE ROTEN (JONC)**

FÀBRICA:

Passeig de Gràcia, 115

BARCELONA